

OD POLITIKE DO ŽIVOTA: Oslobađanje anarhije od ljevičarskog tereta

Volfi Landštrajher

2004.

Od vremena kada je prvi put definisan kao zaseban radikalni pokret, anarhizam je bio vezivan za ljevicu, ali je to vezivanje uvijek bilo nezgodno. Ljevičari koji su se nalazili na pozicijama vlasti (uključujući i one koji su se nazivali anarhistima, poput vođa CNT i FAI u Španiji 1936-1937. godine) su anarhistički cilj – potpunu transformaciju života i tome odgovarajući princip da cilj mora postojati već u samoj borbi – smatrali preprekom za svoje političke programe. Prava pobuna je uvijek izbijala izvan svih političkih programa, a najdosledniji/e anarhisti/kinje su ostvarenje svojih snova vidjeli/e upravo u tom nepoznatom području. Ipak, s vremena na vrijeme, kada bi se vatre insurekcije ohladile (i čak povremeno, kao na primjer u Španiji 1936-37. godine, dok su još uvijek gorjele), vodeći anarhisti bi ponovo zauzimali svoje mjesto ‘savijesti ljevice’. Ali iako je širenje anarhističkih snova i principa koje podrazumevaju bilo prepreka političkim šemama levice, ipak su same te šeme bile daleko veći teret okačen o vrat anarhističkom pokretu, opterećujući ga ‘realizmom’ koji ne može da sanja.

Za ljevicu, društvena borba protiv eksploatacije i ugnjetavanja u suštini predstavlja politički program koji treba realizovati svim raspoloživim sredstvima. Takva koncepcija, očigledno, zahtijeva političku metodologiju borbe, a takva metodologija se protivi nekim osnovnim anarhističkim principima. Prije svega, politika kao zasebna kategorija društvenog postojanja predstavlja odvajanje odluka koje određuju naš život, od sprovođenja tih odluka. Takvo razdvajanje potiče iz institucija koje donose i nameću te odluke. Malo je bitno koliko su te institucije demokratske ili konsenzusne; separacija i institucionalizacija inherentne u politici uvijek predstavljaju namećanje, prosto zbog toga što zahtijevaju da se odluke donesu prije nego su stvorene okolnosti na koje će biti primjenjene. To čini nužnim da se takve odluke pojave u obliku opštih pravila koja se primjenjuju u određenim tipovima situacija, bez obzira na specifične okolnosti. Tu se mogu pronaći klice ideološkog razmišljanja – u kom ideje vladaju aktivnostima individua, umjesto da služe individua u razvoju njihovih sopstvenih projekata, ali na to ću se kasnije osvrnuti. Iz anarhističke perspektive jednako važna činjenica jeste da moć leži u tim institucijama primjene i donošenja odluka. A ljevičarska koncepcija društvene borbe je upravo ona koja utiče, preuzima ili stvara alternativne verzije takvih institucija. Drugim riječima, to je borba za promjenu, a ne uništenje institucionalizovanih odnosa moći.

Takva koncepcija borbe, sa svojom programskom osnovom, zahtijeva organizaciju kao sredstvo za izvođenje borbe. Organizacija zastupa borbu, jer je ona konkretan izraz njenog programa. Ako oni koji su uključeni definišu taj program kao revolucionarni i anarhistički, onda, za njih, organizacija počinje da predstavlja revoluciju i anarhiju, a snaga organizacije se izjednačava sa snagom revolucionarne i anarhističke borbe. Jasan primjer toga nalazi se u španskoj revoluciji gdje vođstvo CNT-a, nakon što je inspirisalo radništvo i seljake/nke Katalonije na eksproprijaciju sredstava za proizvodnju (kao i oružja pomoću kog su formirali svoje slobodne milicije), nije raspustilo organizaciju i dopustilo radništvu da samostalno istražuje ponovno stvaranje društvenog života, već je umjesto toga preuzelo upravljanje proizvodnjom. Ovo konfuzno upravljanje, od strane sindikata, imalo je po radničko samoupravljanje rezultate koje može proučavati svako ko želi da na njih gleda kritički. Kada se, dakle, borba protiv vladajućeg poretka odvoji od individua koje je sprovode i smjesti u ruke organizacije, ona prestaje da bude samoodređujući projekat tih individua i umjesto toga postaje spoljni uzrok kom se priklanjaju. Zbog toga što se cilj izjednačava sa organizacijom, primarna aktivnost individua koje joj se priklanjaju postaje održavanje i širenje organizacije.

Zapravo, ljevičarska organizacija je sredstvo pomoću kog ljevica namjerava da transformiše institucionalizovane odnose moći. Od malog je značaja da li se to radi obraćanjem trenutnim

vladarima i primjenom demokratskih prava, kroz izbornu ili nasilno osvajanje državne vlasti, kroz institucionalnu eksproprijaciju sredstava za proizvodnju, ili kroz sva ova sredstva kombinovano. Da bi to postigla, organizacija pokušava da se pretvori u alternativnu vlast ili kontra-vlast. Zbog toga ona mora prigriliti postojeću ideologiju vlasti npr. demokratiju. Demokratija je onaj sistem odvojenog i institucionalizovanog odlučivanja koji zahtijeva stvaranje društvenog konsenzusa za programe koje ističe. Iako se vlast uvijek oslanja na prinudu, u demokratskom okviru ona se pravda konsenzusom koji može postići. Zbog toga je ljevici nužno potrebno što je više moguće pristalica, brojeva koji podržavaju njen program. Dakle, u svojoj privrženosti demokratiji, ljevica mora prigriliti kvantitativnu iluziju.

Pokušaj da se zadobiju pristalice zahtijeva posezanje za najmanjim zajedničkim sadržiocem. I tako, umesto da sprovodi živo teorijsko istraživanje, levica razvija set pojednostavljenih doktrina – kroz koje treba posmatrati svet i litaniju moralnih grozota koje sprovodi vladajuća klasa – za koje se levica nada da će imati masovni uticaj. Svako postavljanje pitanja ili istraživanje izvan ideološkog okvira žestoko se osuđuje ili se gleda sa nerazumijevanjem. Nesposobnost za ozbiljno teorijsko istraživanje je cijena prihvatanja kvantitativne iluzije po kojoj se broj pristalica, bez obzira na njihovu pasivnost i neznanje, smatra odrazom jačine pokreta, prije nego kvalitet i povezanost ideja i prakse.

Politička nužnost obraćanja ‘masama’, takođe, pokreće ljevicu da se koristi metodom podnošenja ograničenih zahtijeva trenutnim vladarima. Takav metod je sigurno sasvim konzistentan sa projektom transformisanja odnosa moći, naročito zbog toga što takve odnose ne dovodi u pitanje u njihovom korijenu. Zapravo, postavljajući zahtjeve onima na vlasti, implicira da je prosto (iako moguće ekstremno) regulisanje postojećih odnosa dovoljno za ostvarivanje ljevičarskog programa. Ono što se tim metodom ne stavlja pod znak pitanja, jeste sam vladajući poredak, jer bi to ugrozilo politički okvir ljevice.

Doktrina progresivizma je implicitna u tom pristupu ograničenih zahteva za promjenom (zapravo, danas je među ljevičarima i liberalima – koji bi radije zaboravili druge ukaljane etikete – najpopularnija etiketa ‘progresivno’). Progresivizam je ideja po kojoj je postojeće stanje stvari rezultat tekućeg (iako moguće ‘dijalektičkog’) procesa poboljšavanja, te ukoliko se potrudimo (bilo glasanjem, peticijama, parničanjem, građanskom neposlušnošću, političkim nasiljem ili čak osvajanjem vlasti – čime god, samo ne njenim uništenjem), taj proces možemo unaprijediti. Koncept progresia i pristup ograničenih zahteva, koji je njegov praktični izraz, ukazuje na još jedan kvantitativni aspekt ljevičarskog shvatanja društvene promjene. Takva transformacija prosto predstavlja pitanje stepena nečije pozicije duž tekuće trajektorije. Prava količina regulisanja će nas odvesti ‘tamo’ (gdje god da je to ‘tamo’). Reforma i revolucija su prosto različiti nivoi iste aktivnosti. Takvi su apsurdni ljevičarstva koje ostaje slijepo za porazan dokaz da je jedina trajektorija na kojoj smo bili, makar od uspona kapitalizma i industrijalizma, sve veće osiromašenje postojanja, te da se to u svakom slučaju ne može reformisati.

Pristup ograničenih zahteva, i politička potreba za kategorizacijom, takođe dovode ljevicu do toga da ljude vrijednuje u pogledu njihove pripadnosti različitim grupama ugnjetavanih i eksploatisanih, poput ‘radništvo’, ‘žena’, ‘obojeni ljudi’, ‘homoseksualci i lezbijke’ i tako dalje. Ta kategorizacija je osnova politike identiteta. Politika identiteta je poseban oblik lažnog suprotstavljanja u kom se, zbog tobožnjeg prkosa represiji, ugnjeteni/e identifikuju sa određenom društvenom kategorijom, čime se njihovo ugnjetavanje, zapravo, pojačava. Zapravo, nastavak identifikovanja sa tim društvenim ulogama ograničava mogućnost onih koji/e praktikuju politiku identiteta da svoj položaj u ovom društvu analiziraju dublje, i da djeluju kao individue protiv svog ugnje-

tavanja. Ona, dakle, garantuje nastavak društvenih odnosa koji su uzrok njihovog ugnjetavanja. Ali samo kao pripadnici/e kategorija, ti ljudi su korisni kao pioni u političkim manevrisanjima ljevice, jer takve društvene kategorije preuzimaju ulogu grupa za pritisak i blokova moći unutar demokratskog okvira.

Politička logika ljevice, sa svojim organizacijskim zahtjevima, grljenjem demokratije i kvantitativne iluzije, i vrijednovanjem ljudi kao pukih članova/ica društvenih kategorija, je inherentno kolektivistička, potiskujući individu u kao takvu. To se izražava u pozivu da se individue žrtvuju za različite ljevičarske razloge, programe i organizacije. Iza tih poziva mogu se pronaći manipulativne ideologije kolektivnog identiteta, kolektivne odgovornosti i kolektivne krivice. Individue koje se definišu da su dio 'privilegovane' grupe – 'strejt', 'bijelac', 'muškarac', 'iz Prvog svijeta', 'srednje klase' – se smatraju odgovornim za sva ugnjetavanja koja se pripisuju toj grupi. Njima se onda manipuliše da izsimuliraju da ispaštaju za te 'zločine', dajući nekritičku podršku pokretima onih koji su ugnjeteni više od njih. Individuama koje se definišu kao dio ugnjetene grupe manipuliše se da prihvate kolektivni identitet u toj grupi iz obavezne 'solidarnosti' – sestrinstvo, crni nacionalizam, queer identitet itd. Ako odbace, ili čak dublje i radikalnije kritikuju taj grupni identitet, to se izjednačava sa prihvatanjem sopstvenog ugnjetavanja. Zapravo, individua koja djeluje na svoj način (ili samo sa onim sa kojima je razvila pravi afinitet) protiv svog ugnjetavanja i eksploatacije koju doživljava tokom života, optužuje se za 'buržoaski individualizam', uprkos činjenici da se ona bori upravo protiv otuđenja, separacije i atomizacije koja je inherentni rezultat kolektivno otuđene društvene aktivnosti koju nam država i kapital – tzv. 'buržoasko društvo' – nameću.

Zbog toga što je ljevičarstvo aktivni pogled na društvenu borbu kao politički program, ono je ideološko odozgo na dole. Ljevičarska borba se ne razvija iz želja, potreba i snova živih individua, eksploatisanih, ugnjetavanih, nad kojim dominira i koje razvlašćuje ovo društvo. To nije aktivnost ljudi koji streme ka ponovnom prisvajanju svojih života i koji tragaju za oruđima koja su im potrebna da bi to i učinili. To je prije program formulisan u glavama ljevičarskih vođa ili na organizacijskim sastancima koji postoje iznad i prije individualnih borbi ljudi koji im se potčinjavaju. Bez obzira na slogan tog programa – socijalizam, komunizam, anarhizam, sestrinstvo, afrički narod, prava životinja, oslobođenje Zemlje, primitivizam, radničko samoupravljanje, itd. itd – on ne nudi oruđa koja individue mogu koristiti u svojim borbama protiv dominacije, već umjesto toga zahtijevaju od individua da dominaciju vladajućeg poretka zamijene dominacijom ljevičarskog programa. Drugim riječima, on zahtijeva da individue i dalje nastave da se odriču mogućnosti da odrede sopstveno postojanje.

U svom najboljem obliku, anarhistička nastojanja su uvijek bila vezana za potpunu transformaciju postojanja, koja je zasnovana na ponovom prisvajanju života od strane svake i svih individua, djelujući kroz slobodno udruživanje sa drugim po sopstvenom izboru. Takva vizija se može naći u najinspirativnijim djelima gotovo svih poznatijih anarhista/kinja, i zbog toga je anarhizam 'savijest ljevice'. Ali od kakve je koristi, za one koji/e hoće da ostvare te snove, biti savijest pokreta koji ne dijeli i koji ne može da dijeli širinu i dubinu nečijih snova? U istoriji anarhističkog pokreta, ona stanovišta i prakse koja su bila najbliža ljevici, poput anarhosindikalizma i platformizma, imala su mnogo manje snova, a mnogo više programa o sebi. Sada, kada ljevičarstvo više nije značajna sila, niti bilo kako drugačija od ostatka političke sfere – makar u Zapadnom svetu – svakako više nema razloga za dalje nošenje ovog tereta oko naših vratova. Ostvarenje anarhističkih snova, snova svake individue koja je i dalje sposobna da sanja i da nezavisno želi da

bude autonomna stvarateljka sopstvenog postojanja, zahteva svesni i rigozni raskid sa levicom. Minimum ovog raskida bi značio:

1. Odbacivanje političke percepcije društvene borbe; uviđanje da revolucionarna borba nije program, već prije borba za individualnu i društvenu reproprijaciju cjelokupnosti života. Kao takva, ona je inherentno anti-politička. Drugim riječima, ona je suprotstavljena svim oblicima društvene organizacije – i svakom metodu borbe – u kom su odluke o tome kako živjeti ili boriti se odvojene od izvršavanja tih odluka, bez obzira na to koliko demokratski ili participacijski taj odvojeni proces odlučivanja može izgledati.
2. Odbacivanje organizacionalizma, što znači odbacivanje ideje da bilo koja organizacija može predstavljati eksploatisane individue ili grupe, društvenu borbu, revoluciju ili anarhiju. Stoga, takođe, i odbacivanje svih formalnih organizacija – partija, sindikata, federacija i njima sličnih – koje, zbog svoje programske prirode, preuzimaju predstavničku ulogu. To ne znači odbacivanje mogućnosti da se organizuju specifične aktivnosti potrebne revolucionarnoj borbi, već odbacivanje potčinjavanja organizacije zadataka i projekata formalizmu organizacionog programa. Jedini zadatak za koji se pokazalo da zahtijeva formalnu organizaciju jeste razvoj i održavanje formalne organizacije.
3. Odbacivanje demokratije i iluzije o kvantitetu. Odbacivanje stava da je broj pristalica cilja, ideje ili programa, ono što određuje snagu borbe, a ne kvalitativna vrijednost praktikovanja borbe kao napada na insitucije dominacije i kao ponovnog prisvajanja života. Odbijanje svakog institucionalizovanja i formalizovanja odlučivanja, i zaista svake koncepcije odlučivanja kao momenta koji je odvojen od života i prakse. Odbacivanje, isto tako, jevanđelističkog metoda koji pokušava da osvoji mase. Takav metod pretpostavlja da je teorijsko istraživanje dovršeno, da neko ima odgovor koji svi/e treba da prihvate, i da je stoga svaki metod prihvatljiv za širenje poruke – čak i ako je taj metod u suprotnosti sa onim što govorimo. On nas dovodi na potragu za sledbenicima/cama koji/e prihvataju našu poziciju, umjesto za drugovima/cama i sličnomišljenicima/cama sa kojima možemo nastaviti svoje istraživanje. Nasuprot tome, možemo da težimo da iznesemo sopstvene projekte, najbolje što možemo, na način koji je u skladu sa našim idejama, snovima i željama, na taj način privlačeći potencijalne ortake/kinje, sa kojima možemo da razvijemo odnose afiniteta i proširimo praksu revolta.
4. Odbacivanje prakse podnošenja zahteva pred one koji vladaju, umesto toga birajući praksu direktne akcije i napada. Odbacivanje ideje da svoju želju za samoodređenjem možemo da ostvarimo putem organičenih zahteva koji, u najboljem slučaju, obezbeđuju samo privremeno ublažavanje štetnosti društvenog poretka kapitala. Shvatanje neophodnosti da se napadne ovo društvo u svom totalitetu, da se u svakoj pojedinačnoj borbi postigne praktična i teorijska svest o totalitetu koji mora da bude uništen. Stoga, takođe, postići sposobnost da se uvidi šta je potencijalno revolucionarno – šta je otišlo dalje od logike zahteva i organičenih promena – u pojedinačnim društvenim borbama, pošto je, na kraju krajeva, svaki radikalni, insurekcionistički raskid, pokrenut borbom koja je započela kao pokušaj da se postigne ispunjenje ograničenih zahteva, ali koja je u praksi prešla sa zahtevanja onog što želi – na prezimanje toga, pa i više.

5. Odbacivanje ideje progresa, ideje da je postojeći poredak stvari rezultat tekućeg procesa poboljšavanja koji možemo nastaviti, vjerovatno do njegove apoteoze, ukoliko uložimo napor. Razumijevanje da je tekuća trajektorija – koju vladari, njima odani reformisti i ‘revolucionarna’ opozicija nazivaju ‘progres’ – inherentno štetna po individualnu slobodu, slobodno udruživanje, zdrave ljudske odnose, cjelokupnost života i samu planetu. Razumijevanje da se ta trajektorija mora okončati, a novi načini življenja i odnosa razviti, ukoliko želimo da postignemo punu autonomiju i slobodu. (To nužno ne vodi do apsolutnog odbacivanja tehnologije i civilizacije – a takvo odbacivanje ne čini poslednju liniju prekida sa ljevicom – već odbacivanje progresa najviše predstavlja volju da se ozbiljno i kritički prouči i dovedu u pitanje civilizacija i tehnologija, i naročito industrijalizam. Oni/e koji/e nemaju volje da postave takva pitanja najvjerovatnije će nastaviti da se drže mita o progresu.)
6. Odbacivanje politike identiteta. Uviđanje da je, ipak – iako razne ugnjetene grupe doživljavaju sopstveno razvlašćivanje na načine specifične njihovoj ugnjetenosti, i iako je analiza ovih specifičnosti neophodna da bi se potpuno razumelo funkcionisanje dominacije – razvlašćenost pre svega oduzimanje sposobnosti svakog/e od nas, kao individua, da stvaramo svoje živote na svoj način, u slobodnom udruživanju s drugima. Ponovno prisvajanje života da društvenom nivou, kao i njegovo puno ponovno prisvajanje na individualnom nivou, može da se ostvari jedino kada prestanemo da se identifikujemo suštinski unutar pojmova naših društvenih identiteta.
7. Odbacivanje kolektivism, potčinjavanja individue grupi. Odbacivanje ideologije kolektivne odgovornosti (odbacivanje koje ne znači odbijanje društvene i klasne analize, već takvo koje odstranjuje moralno prosuđivanje iz takve analize, i koje odbija opasnu praksu krivljenja individua za aktivnosti koje su izvedene u njihovo ime, ili koje su pripisane društvenoj kategoriji kojoj se smatra da pripadaju, ali u vezi koje nisu imale izbor – npr. ‘Jevrejin/ka’, ‘Ciganin/ka’, ‘muškarac’, ‘belac’, itd.). Odbacivanje ideje da bilo ko/ja – bilo usled ‘privilegovanosti’ ili navodne pripadnosti određenoj ugnjetenoj grupi – duguje nekritičku solidarnost sa svakom borbom ili pokretom, i priznanje da je takva koncepcija osnovna prepreka svakom ozbiljnom revolucionarnom procesu. Kreiranje kolektivnih projekata i aktivnosti koje će služiti potrebama i željama uključenih individua, ne obrnuto. Shvatanje da fundamentalno otuđenje, nametnuto kapitalom, nije zasnovano ni na kakvoj hiperindividualističkoj ideologiji koju možda zastupa, već da sledi iz kolektivnog proizvodnog projekta koji je nameće, koji vrsi eksproprijaciju naših individualnih kreativnih sposobnosti da postignemo svoje ciljeve. Shvatanje da je oslobođenje svake i svih individua – da bi bile sposobne da određuju uslove sopstvene egzistencije u slobodnom udruživanju sa drugima, po sopstvenom izboru – tj. individualno i društveno ponovno prisvajanje života – primarni cilj revolucije.
8. Odbacivanje ideologije, to jest, odbacivanje svakog programa, ideje, apstrakcije, ideala ili teorije koja je postavljena iznad života i individua, kao konstrukt kome treba služiti. Odbacivanje, stoga, Boga, Države, Nacije, Rase itd., ali takođe i Anarhizma, Primitivizma, Komunizma, Slobode, Razuma, Individue itd. kada postanu ideali za koje neko treba da žrtvuje sebe, nečije želje, aspiracije, snove. Upotreba ideja, teorijskih analiza i sposobnosti da se shvata i razmišlja apstraktno i kritički, kao oruđa za realizovanje ciljeva, za ponovno prisvajanje života i djelovanje protiv svega što staje na put takvom prisvajanju. Odbacivanje

jednostavnih odgovora – koji naš čine slepim u pokušajima da istražujemo realnost pred kojom stojimo – a zarad stalnog propitivanja i teorijskog istraživanja.

Po mom mišljenju, ovo predstavlja pravi raskid s levicom. Gde god neko od ovih odbijanja nedostaje – bilo u teoriji, bilo u praksi – tragovi levice ostaju, a to je prepreka našem projektu oslobođenja. Pošto je ovaj raskid s levicom zasnovan na neophodnosti oslobađanja prakse anarhije od ograničenja politike, on svakako nije okretanje desnici, ili bilo kom drugom delu političkog spektra. Pre se radi o shvatanju da borba za transformaciju sveukupnosti života – borba za preuzimanje naših života kao sopstvenih, u kolektivnom pokretu za individualno ostvarenje – jedino može da bude kočena političkim programima, ‘revolucionarnim’ organizacijama i ideološkim konstruktima koji zahtevaju našu uslugu, jer sve to – poput države i kapitala – zahteva da im prepustimo svoje živote, umesto da ih uzmemo kao svoje. Naši snovi su preveliki za ove uske okvire političkih šema. Krajnje je vreme da za sobom ostavimo levicu, i da radosno krenemo svojim putem ka nepoznatom insurekcije, i ka stvaranju punih i samoodređenih života.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Volfi Landštrajher
OD POLITIKE DO ŽIVOTA: Oslobađanje anarhije od ljevičarskog tereta
2004.

http://www.geocities.ws/kk_abacus/ioaa/life.html, 2004.
Prevod: Zluradi Paradi. Naslov originala: Wolfi Landstreicher, „FROM POLITICS TO LIFE:
Ridding anarchy of the leftist millstone“

anarhisticka-biblioteka.net